فصلنامه رویکردهای نوین در مهندسی صنایع و مدیریت
سال سوم، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۴
www.iem-science.ir

تبیین ارتباط بین توانایی مدیریتی و تأخیر در گزارش حسابرسی

امید پاکباز
گروه حسابداری، موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی سهروردی، قزوین، ایران
Pakbazmali5569@gmail.com

چکیده
هدف این پژوهش بررسی تبیین ارتباط بین توانایی مدیریتی و تأخیر در گزارش حسابرسی در بین شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. روش پژوهش از نوع کاربردی و روش گردآوری اطلاعات آرشیوی می‌باشد. نمونه‌ی آماری شامل ۹۵ شرکت طی دوره زمانی ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۳ می‌باشد (تعداد کل مشاهدات برابر است با ۹۵۰ سال-شرکت). آزمون فرضیه برای با استفاده از رگرسیون خطی چند متغیره و توسط نرم‌افزار ایویوز اجرا گردید. نتایج پژوهش نشان داد که بین توانایی مدیریتی و تأخیر در گزارش حسابرسی ارتباط معکوس و معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی: توانایی مدیریتی، تأخیر در گزارش حسابرسی، کیفیت حسابرسی

[Downloaded from www.iem-science.ir on 2026-11-08]

۱. مقدمه

در این پژوهش، ارتباط بین توانایی مدیریتی و تأخیر در گزارش حسابرسی و چگونگی تغییر این رابطه با کیفیت حسابرس و ضعف کنترل داخلی شرکت مورد بررسی قرار می‌گیرد. در حالی که بسیاری از متون قبلی همچون دمرجیان و همکاران[۱] (۲۰۱۲) تأثیرات مثبت توانایی مدیریتی، مانند کیفیت سود بالاتر، حق‌الزحمه حسابرسی پایین‌تر و احتمال کمتر اظهارنظر در مورد تداوم فعالیت را مستند کرده‌اند، ارتباط تجربی بین توانایی مدیریتی و تأخیر در گزارش حسابرسی نسبتاً کمتر بررسی شده است. تأخیر در گزارش حسابرسی، که به عنوان تعداد روزهای بین پایان سال مالی و تاریخ گزارش حسابرسی تعریف می‌شود، هم با کارایی حسابرسی و هم با تلاش حسابرسی انجام شده در این حسابرسی مرتبط است (داح و همکاران[۲]، ۲۰۲۰). همچنین گلاور و همکاران[۳] (۲۰۲۲) تأکید کردند که مشتریان و حسابرسان در تعیین به موقع بودن فرآیندهای گزارشگری حسابرسی و گزارشگری مالی، به ویژه پس از اقدامات نظارتی عمده در دهه ۲۰۰۰، نقش اساسی دارند. مطابق با این مفهوم، انتظار می‌رود که حسابرسان در فرآیند ارزیابی ریسک خود، قابلیت‌های مدیران شرکت‌های مشتری را در نظر بگیرند و/یا در تکمیل کار برای گزارشگری نهایی به کمک مدیران تکیه کنند. به طور خاص، اگر حسابرسان بر این باور باشند که مدیرانِ توانمند می‌توانند برآوردهای حسابداری دقیق‌تری ارائه دهند و ریسک‌های مشتری را کاهش دهند، در نتیجه مدیران توانمند با ارائه مستقیم کمک‌های به موقع و مرتبط، به حسابرسی سریع‌تر کمک می‌کنند، و لذا رابطه منفی بین توانایی مدیریتی و تأخیر در گزارش حسابرسی وجود خواهد داشت (لی و همکاران[۴]، ۲۰۲۵).

۲. بیان مسأله

توانایی مدیریتی را می‌توان تلاش، استعداد و مهارتی عنوان کرد که به واسطه‌ی مدیرعامل یا سایر مدیران ارشد شرکت، به منظور اخذ تصمیم‌های موفق، استفاده می‌گردد. از جمله اولین پژوهش‌هایی که توانایی مدیریتی را در شرکت‌ها مورد بررسی قرار داد دمرجیان و همکاران[۵] (۲۰۱۲) می‌باشد که ثابت کردند توانایی مدیریتی منجر به افزایش عملکرد شرکت می‌گردد. محققان متعددی تأثیر توانایی مدیریتی شرکت را بر اجزای مختلف شرکت مانند کارایی سرمایه‌گذاری، کارایی مالیاتی، کیفیت سود و شاخص‌های مرتبط با حسابرسی مستند می‌کنند. یکی از شاخص‌های مرتبط با حسابرسی تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی می‌باشد، تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی به تعداد روزها از پایان سال مالی تا ارائه‌ی گزارش‌های مالی سال مورد بررسی به واسطه شرکت‌ها می‌باشد. به هر میزانی که تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی کمتر شود، اطمینان نسبت به تصمیمات اخذ شده مبتنی بر اطلاعات درج شده در گزارش‌های مالی شرکت‌ها افزایش می‌یابد (خدامی‌پور و حسینی‌نیا، ۱۳۹۵). تأخیرهای گزارش حسابرسی، که به عنوان تعداد روزهای بین پایان سال مالی و تاریخ گزارش حسابرسی تعریف می‌شود، هم به کارایی کار حسابرسی و هم با تلاش حسابرسی انجام شده در آن کار مرتبط است (شارما و همکاران[۶]، ۲۰۱۷). از طرفی دیگر، تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی منجر به عدم تقارن اطلاعاتی ذینفعان شده و موجب عدم اطمینان در خصوص تصمیم‌های سرمایه‌گذاران می‌شود (نادری و همکاران۱۴۰۱). بنابراین، ارائه به موقع گزارشات مالی حائز اهمیت است.

گلوور و همکاران[۷] (۲۰۲۲) تأکید می‌کنند که مشتریان و حسابرسان در تعیین به موقع گزارشگری حسابرسی و فرآیندهای گزارشگری مالی یکپارچه هستند. مطابق با این مفهوم، انتظار می‌رود که حسابرسان توانایی‌های مدیران شرکت مشتری را در فرآیند ارزیابی ریسک خود در نظر بگیرند و یا به کمک مدیران در تکمیل کار برای گزارش‌دهی نهایی تکیه کنند. به طور خاص، حسابرسان

[۱] Demerjian et al.
[۲] Duh et al.
[۳] Glover et al.
[۴] Li et al.
[۵] Demerjian et al.
[۶] Sharma et al.
[۷] Glover et al.

[Downloaded from www.iem-science.ir on 2026-11-08]

بر این باورند که مدیران توانمند می‌توانند برآوردهای حسابداری دقیق‌تری ارائه دهند و ریسک مشتری را کاهش دهند و در نتیجه تلاش حسابرسی را کاهش داده و یا اینکه مدیران توانمند با ارائه مستقیم گزارش به موقع و مناسب بین حسابرسی و کمک‌های حسابرسی منفی به حسابرسی کمک کنند (لی و همکاران[۱]، ۲۰۲۵).

با توجه به مبانی فوق در پژوهش حاضر، سوال اصلی پژوهش به صورت زیر مطرح می شود: بین توانایی مدیریتی و تأخیر در گزارش حسابرسی ارتباط معناداری وجود دارد؟

۳. هدف پژوهش

این پژوهش به منظور تبیین ارتباط بین توانایی مدیریتی و تأخیر در گزارش حسابرسی انجام شد.

ایـــن پژوهـــش بـــرای بررسی فرضیه و هدف زیر انجـــام گرفـــت:

هدف

- تبیین ارتباط بین توانایی مدیریتی و تأخیر در گزارش حسابرسی

فرضیه

بین توانایی مدیریتی و تأخیر در گزارش حسابرسی ارتباط معناداری وجود دارد.

٤. پیشینه پژوهش

شاه نظری و مزروعی (۱۴۰۳) به پژوهشی تحت عنوان «تأثیر ویژگی‌های شرکت و حسابرس بر تأخیر در گزارش حسابرسی» پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد که سودآوری و اثربخشی کمیته حسابرسی و سودآوری تأثیر معکوسی بر تأخیر در گزارش حسابرسی دارد ولی تأثیر وضعیت مالی بر تأخیر در گزارش حسابرسی مستقیم است در حالیکه اعتبار حسابرس، تخصص حسابرس در صنعت، سابقه حسابرسی و پیچیدگی حسابرس تأثیر معناداری بر تأخیر در گزارش حسابرسی ندارند.

مستاجران و خادم الحسینی (۱۴۰۳) به پژوهشی تحت عنوان «توانایی مدیریت و تأخیر در گزارش حسابرسی با تعدیل گری کیفیت حسابرسی» پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد که ارتباط بین توانایی مدیریتی با تأخیر گزارش حسابرسی معنادار و معکوس است و این ارتباط توسط کیفیت بالای حسابرسی تعدیل نمی‌شود.

عبرتی و همکاران (۱۴۰۲) به پژوهشی تحت عنوان «ارائه الگویی از اثر معیارهای گزارش حسابرسی و ویژگی‌های شرکتی بر تأخیر در گزارش حسابرسی با توجه به معادلات ساختاری» پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد که ویژگی‌های شرکت اعم از اندازه شرکت، کیفیت افشا، درماندگی مالی، سهام شناور و خبرهای خوب-بد تأثیر معناداری بر تأخیر در گزارش حسابرسی دارند و همچنین تأثیر شاخص‌های گزارش حسابرسی اعم از تأخیر در گزارش حسابرسی سال قبل، نوع اظهارنظر حسابرس، استقلال حسابرس و ریسک گزارشگری بر تأخیر در گزارش حسابرسی معنادار می‌باشند.

دادجوئی و میرزائی (۱۴۰۱) به پژوهشی تحت عنوان «بررسی رابطه بین بیش اطمینانی مدیران و تأخیر گزارش حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران» پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد که بیش اطمینانی مدیران دارای ارتباط معناداری با تأخیر گزارش حسابرسی نیست.

ولی‌زاده لاریجانی و همکاران (۱۴۰۰) به پژوهشی تحت عنوان «کیفیت واحد حسابرسی داخلی، کیفیت گزارشگری مالی و تأخیر در زمان صدور گزارش حسابرس مستقل» پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد که ارتباط مستقیم و معناداری مابین کیفیت واحد حسابرسی داخلی با کیفیت گزارشگری مالی وجود دارد در حالیکه هیچ گونه ارتباط معناداری مابین کیفیت حسابرسی داخلی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرس وجود ندارد.

[۱] Li et al.

[Downloaded from www.iem-science.ir on 2026-11-08]

شمس‌الدینی و شهاب‌الدینی پاریزی (۱۴۰۰) به پژوهشی تحت عنوان «بررسی رابطه بین کیفیت حسابرسی با به موقع بودن گزارش حسابرسی با در نظر گرفتن نقش تعدیلگری نزدیکی جغرافیایی بین حسابرس و صاحبکار» پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد که ارتباط بین کیفیت حسابرسی با به موقع بودن گزارش حسابرسی معنادار و مستقیم است و همچنین این رابطه به واسطه نزدیکی جغرافیایی بین حسابرس و صاحبکار تعدیل می‌شود و این اثرگذاری تعدیلی به صورت تقویت می‌باشد.

قدردان و معصومی (۱۴۰۰) به پژوهشی تحت عنوان «بررسی تأثیر توانایی مدیریت و کیفیت حسابرسی بر به موقع بودن گزارش حسابرسی با در نظر گرفتن نقش تعدیل کننده بحران مالی» پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد که کیفیت حسابرسی تأثیر معناداری بر به موقع بودن گزارش حسابرسی ندارد و همچنین کیفیت توانایی مدیریتی نیز تأثیر معناداری بر به موقع بودن گزارش حسابرسی ندارد و ارتباط غیرمعنادار بین توانایی مدیریت و کیفیت حسابرسی با به موقع بودن گزارش حسابرسی به واسطه بحران مالی تعدیل نمی‌شود.

تقی پور و همکاران(۱۳۹۷) در تحقیقی به بررسی رابطه چرخه تبدیل وجه نقد و ارزش افزوده اقتصادی در شرکتهای پذیرفته شده در بازار بورس اوراق بهادار تهران (اهرم مالی شرکت ها)، پرداختند.

لی و همکاران[۱] (۲۰۲۵) به پژوهشی تحت عنوان «توانایی مدیریتی، کیفیت حسابرسی و تأخیر گزارش حسابرسی» پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد که توانایی مدیریتی به طور منفی با تأخیر گزارش حسابرسی مرتبط است، ارتباط بین توانایی مدیریتی و تأخیرهای گزارش حسابرسی عمدتاً توسط حسابرسان با کیفیت پایین‌تر هدایت می‌شود که به واسطه اندازه حسابرس و تخصص حسابرس در صنعت است. همچنین وقتی مشتریان دارای ضعف‌های کنترل داخلی هستند، رابطه منفی بارزتر است، به این معنی که نقش توانایی مدیریتی زمانی برجسته‌تر است که شرکت‌ها مسائل داخلی را تجربه می‌کنند. یافته‌های نشان می‌دهد که یک تیم مدیریتی با توان معقول برای گزارش‌دهی به موقع برای شرکت‌هایی که در شرایط نسبتاً نامطلوب فعالیت می‌کنند بسیار حیاتی است.

لو[۲] (۲۰۲۵) به پژوهشی تحت عنوان «رهبری جنسیتی و به موقع بودن گزارش: بررسی تأثیر رهبری زن و نقش تنوع جنسیتی هیئت مدیره» پرداخت. نتایج پژوهش وی نشان می‌دهد که شرکت‌ها تحت رهبری زنان (مدیر عامل زن و رئیس هیئت مدیره زن) تأخیر بیشتری در گزارش حسابرسی دارند. با این حال، حضور آنان در هیأت مدیره، تأخیر کوتاه‌تری در گزارش حسابرسی را شامل می‌شود.

امین و همکاران[۳] (۲۰۲۵) به پژوهشی تحت عنوان «ویژگی‌های مدیرعامل و تأخیر گزارش حسابرسی: شواهدی از مصر» پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد که ویژگی‌های مدیرعامل بر تأخیر گزارش حسابرسی تأثیر معناداری دارند و نشان‌دهنده ارتباط منفی بین مالکیت مدیرعامل، وضعیت مؤسس، روابط خانوادگی، دوگانگی مدیرعامل با تأخیر گزارش حسابرسی است و همچنین ارتباط منفی بین ویژگی‌های مدیرعامل و تأخیر گزارش حسابرسی در هیأت مدیره‌های بدون اعضای زن بارزتر است.

بحراوی[۴] (۲۰۲۴) به پژوهشی تحت عنوان «تأثیر کیفیت حسابرسی بر به موقع بودن گزارشگری مالی: شواهدی از بازار کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس» پرداخت. نتایج پژوهش وی نشان می‌دهد که حق‌الزحمه حسابرسی، اهرم مالی و سودآوری بر به موقع بودن گزارشگری مالی تأثیر می‌گذارند. با این وجود، شواهد تجربی برای اثبات تأثیر اندازه موسسه حسابرسی، خدمات غیرحسابرسی یا دوره تصدی حسابرس بر به موقع بودن گزارشگری مالی وجود ندارد.

ابوارین و همکاران[۵] (۲۰۲۱) به پژوهشی تحت عنوان «تأثیر اندازه شرکت، اندازه مؤسسه حسابرسی، سودآوری، قابلیت پرداخت بدهی و مالکیت عمومی بر تأخیر حسابرسی» پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد که اندازه شرکت و اندازه مؤسسه حسابرسی

[۱] Li et al.
[۲] Luh
[۳] Amin et al.
[۴] Bahrawe
[۵] Ubwarin et al.

[Downloaded from www.iem-science.ir on 2026-11-08]

بر تأخیر حسابرسی تأثیر دارند. در همین حال، سودآوری، توانایی پرداخت بدهی و مالکیت عمومی هیچ تأثیری بر تأخیر حسابرسی ندارند.

حسین و رینی [۱](۲۰۲۰) به پژوهشی تحت عنوان «کیفیت حسابرسی و تأخیر در حسابرسی: شواهدی از اندونزی» پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد که کیفیت حسابرسی تأثیر معکوس و معناداری بر تأخیر حسابرسی دارد.

عبدالله و همکاران (۲۰۱۹) به پژوهشی تحت عنوان «تأثیر ویژگی‌های شرکت و ویژگی‌های حسابرس بر تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی» پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد که اثربخشی کمیته حسابرسی و سودآوری تأثیر منفی و معناداری بر تأخیر گزارش حسابرسی دارند، در حالی که وضعیت مالی تأثیر مثبت و معناداری بر تأخیر گزارش حسابرسی دارد. در عین حال، پیچیدگی حسابداری، اعتبار حسابرس، دوره تصدی حسابرس و تخصص حسابرس در صنعت تأثیر معناداری بر تأخیر گزارش حسابرسی نشان ندادند.

۵. جامعه و نمونه آماری و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری این پژوهش، کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است.

روش نمونه‌گیری، روش غربال‌گری یا حذفی سیستماتیک می‌باشد. برای حذف شرکت‌ها در روش حذفی سیستماتیک معیارهای زیر در نظر گرفته می‌شود:

۱) شرکت قبل از سال ۱۳۹۳ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشد و تا پایان ۱۴۰۲ در بورس حضور داشته باشند (فقط شرکت‌های بورس و لذا شرکت‌های بازار پایه حذف می‌شوند).
۲) سال مالی شرکت منتهی به پایان اسفند ماه باشد.
۳) شرکت در طی دوره زمانی پژوهش سال مالی خود را تغییر نداده باشد.
۴) شرکت مورد نظر طی دوره پژوهش، وقفه معاملاتی بیش از ۶ ماه نداشته باشد.
۵) جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری، بانک‌ها، مؤسسات بیمه و لیزینگ نباشند.

۶. فرضیه پژوهش

بین توانایی مدیریتی و تأخیر در گزارش حسابرسی ارتباط معناداری وجود دارد.

۷. مدل‌های رگرسیونی پژوهش

$$\begin{aligned} LAG_{it} = {} & \alpha_{.} + \alpha_{۱}MA_{it} + \alpha_{۲}SIZE_{it} + \alpha_{۳}MB_{it} + \alpha_{۴}LOSS_{it} + \alpha_{۵}LEV_{it} + \alpha_{۶}REC - INV_{it} + \alpha_{۷}CACL_{it} \\ & + \alpha_{۸}ACQ_{it} + \alpha_{۹}FINANCE_{it} + \alpha_{۱۰}RESTATEMENT_{it} + \alpha_{۱۱}OPINION_{it} + \alpha_{۱۲}FEE_{it} \\ & + \alpha_{۱۳}TENURE_{it} + \alpha_{۱۴}CEO - TENURE_{it} \\ & + \varepsilon_{it} \end{aligned} \qquad (۱)$$

منبع: لی و همکاران (۲۰۲۵)

LAG تأخیر در گزارش حسابرسی شرکت i در سال t؛

MA توانایی مدیریتی شرکت i در سال t؛

$SIZE$ اندازه شرکتi در سال t؛

[۱] Husain & Rini

[Downloaded from www.iem-science.ir on 2026-11-08]

MB ارزش بازار به ارزش دفتری شرکت i در سال t؛
LOSS زیان شرکت i در سال t؛
LEV اهرم مالی شرکت i در سال t؛
REC-INV حساب های دریافتنی و موجودی کالا شرکت i در سال t؛
CACL دارایی های جاری به بدهی های جاری شرکت i در سال t؛
ACQ شرکت‌های تابعه شرکت i در سال t؛
FINANCE بدهی بلندمدت شرکت i در سال t؛
RESTATEMENT تجدید ارائه شرکت i در سال t؛
OPINION نوع گزارش حسابرسی شرکت i در سال t؛
FEE حق الزحمه های حسابرسی شرکت i در سال t؛
TENURE دوره تصدی حسابرس شرکت i در سال t؛
CEO-TENURE دوره تصدی مدیرعامل شرکت i در سال t.

۸. تحلیل استنباطی فرضیه پژوهش

H۰) بین توانایی مدیریتی و تأخیر در گزارش حسابرسی ارتباط معناداری وجود ندارد.
H۱) بین توانایی مدیریتی و تأخیر در گزارش حسابرسی ارتباط معناداری وجود دارد.

جدول۱. تحلیل فرضیه پژوهش

$$LAG_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 MA_{it} + \alpha_2 SIZE_{it} + \alpha_3 MB_{it} + \alpha_4 LOSS_{it} + \alpha_5 LEV_{it} + \alpha_6 REC-INV_{it} + \alpha_7 CACL_{it} + \alpha_8 ACQ_{it} + \alpha_9 FINANCE_{it} + \alpha_{10} RESTATEMENT_{it} + \alpha_{11} OPINION_{it} + \alpha_{12} FEE_{it} + \alpha_{13} TENURE_{it} + \alpha_{14} CEO-TENURE_{it} + \varepsilon_{it}$$

متغیر ها		ضریب	خطا	آماره t استیودنت	سطح معناداری
C	ضریب ثابت	۳/۹۳	۰/۰۹	۴۳/۷۲	۰/۰۰۰۰
MA	توانایی مدیریتی	-۰/۰۱	۰/۰۰۶	-۲/۱۷	۰/۰۲۹۶
SIZE	اندازه شرکت	۰/۰۳	۰/۰۰۶	۴/۹۹	۰/۰۰۰۰
MB	ارزش دفتری به ارزش بازار	۰/۰۰۶	۰/۰۰۲	۲/۹۶	۰/۰۰۳۱
LOSS	زیان شرکت	۰/۰۳	۰/۰۱	۲/۰۷	۰/۰۳۸۷
LEV	اهرم مالی	۰/۰۳	۰/۰۲	۱/۰۶	۰/۲۸۶۶
REC-INV	حساب های دریافتنی و موجودی‌کالا	۰/۰۹	۰/۰۳	۳/۱۷	۰/۰۰۱۵
CACL	دارایی‌های جاری به بدهی های‌جاری	-۰/۰۲	۰/۰۰۹	-۲/۰۲	۰/۰۴۳۳
ACQ	شرکت‌های تابعه	-۰/۰۰۶	۰/۰۴	-۰/۱۵	۰/۸۷۴۹
FINANCE	بدهی بلندمدت	۰/۰۰۶	۰/۰۱	۰/۴۷	۰/۶۳۶۷
RESTATEMENT	تجدید ارائه	۰/۰۵	۰/۰۱	۳/۳۵	۰/۰۰۰۸
OPINION	نوع گزارش حسابرس	-۰/۰۴	۰/۰۱	-۳/۲۷	۰/۰۰۱۱

[Downloaded from www.iem-science.ir on 2026-11-08]

FEE	حق الزحمه های حسابرسی	-۰/۰۱	۰/۰۰۸	-۲/۰۳	۰/۰۴۲۵
TENURE	دوره تصدی حسابرس	-۰/۰۰۳	۰/۰۰۳	-۱/۰۷	۰/۲۸۴۱
CEO-TENURE	دوره تصدی مدیرعامل	۰/۰۰۱	۰/۰۰۲	۰/۶۰	۰/۵۴۸۰
ضریب تعیین				۰/۸۸	
ضریب تعیین تعدیل شده				۰/۸۶	
آماره F				۵۸/۰۸	
سطح معناداری آماره F				۰/۰۰۰۰	
آماره دوربین واتسون				۱/۵۷	

منبع: یافته‌های پژوهشگر

- **آماره t استیودنت متغیرها:**

سطح معناداری آماره‌ی t استیودنت اندازه شرکت، ارزش دفتری به ارزش بازار، حساب های دریافتنی و موجودی کالا، تجدید ارائه و نوع گزارش حسابرس کمتر از ۰/۰۱ است در نتیجه با ۹۹٪ اطمینان ارتباط معناداری با تأخیر در گزارش حسابرسی دارند؛ سطح معناداری آماره‌ی t استیودنت توانایی مدیریتی، زیان شرکت، دارایی‌های جاری به بدهی های جاری و حق الزحمه های حسابرسی بیش از ۰/۰۱ و کمتر از ۰/۰۵ است در نتیجه با ۹۵٪ اطمینان ارتباط معناداری با تأخیر در گزارش حسابرسی دارند؛ ولی سایر متغیرها ارتباط معناداری با تأخیر در گزارش حسابرسی ندارد.

- **آماره ضریب تعیین تعدیل شده:**

برای تعیینِ میزان تأثیرپذیری متغیر وابسته از متغیرهای مستقل و کنترلی از ضریب تعیین تعدیل شده (R^2) استفاده شد. ضریب تعیین تعدیل شده نشان دهنده‌ی آن است که ۸۶٪ از تغییرات تأخیر در گزارش حسابرسی توسط توانایی مدیریتی، اندازه شرکت، ارزش دفتری به ارزش بازار، زیان شرکت، اهرم مالی، حساب های دریافتنی و موجودی‌کالا، دارایی‌های جاری به بدهی های‌جاری، شرکت‌های تابعه، بدهی بلندمدت، تجدید ارائه، نوع گزارش حسابرس، حق الزحمه های حسابرسی، دوره تصدی حسابرس و دوره تصدی مدیرعامل تبیین می‌شود.

- **آماره F:**

برای بررسی معناداری مدل رگرسیونی از آماره F استفاده شد و سطح معناداری آماره F از ۰/۰۵ کمتر است نشان دهنده معنادار بودن مدل می‌باشد.

- **آماره دوربین واتسون:**

برای بررسی خودهمبستگی در مدل رگرسیونی از آماره دوربین واتسون استفاده شد و مقدار آماره دوربین واتسون نشان می‌دهد که در مدل رگرسیونی خودهمبستگی وجود ندارد زیرا مقدار آن بیش از ۱/۵ و کمتر از ۲/۵ است.

- **تأیید یا رد فرضیه پژوهش:**

با توجه به توضیحات مندرج در قسمت سطح معناداری آماره t استیودنت متغیر مستقل (توانایی مدیریتی) و مشخص شدن ارتباط معنادار بینِ توانایی مدیریتی و تأخیر در گزارش حسابرسی ، می‌توان اظهار داشت که بین توانایی مدیریتی و تأخیر در گزارش حسابرسی ارتباط معکوس و معناداری وجود دارد و فرضیه پژوهش تأیید می‌شود.

[Downloaded from www.iem-science.ir on 2026-11-08]

جدول ۲. نتایج حاصل از آزمون فرضیه پژوهش

ردیف	عنوان فرضیه	متغیرها	نتیجه	درصد اطمینان	تأیید / رد
۱	بین توانایی مدیریتی و تأخیر در گزارش حسابرسی ارتباط معناداری وجود دارد.	مستقل: توانایی مدیریتی وابسته: تأخیر در گزارش حسابرسی	بین توانایی مدیریتی و تأخیر در گزارش حسابرسی ارتباط معکوس و معناداری وجود دارد.	٪۹۵	تأیید

۹. تحلیل یافته‌ها و نتیجه‌گیری

فرضیه پژوهش بیان می‌کند که " بین توانایی مدیریتی و تأخیر در گزارش حسابرسی ارتباط معناداری وجود دارد".

با توجه به اینکه سطح معناداری ضریبِ توانایی مدیریتی(α_1) از ۰/۰۵ کمتر به دست آمد لذا با ۹۵٪ اطمینان فرضیه پژوهش مورد تأیید قرار گرفت و می‌توان بیان داشت که بین توانایی مدیریتی و تأخیر در گزارش حسابرسی ارتباط معناداری وجود دارد و این بدان معناست که با افزایش توانایی مدیریتی در بین مدیرانِ شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تأخیر در گزارش حسابرسی کاهش می‌یابد. نتیجه این فرضیه با نتایج پژوهش‌های لی و همکاران (۲۰۲۵)، فرهادی و کمالی کرمانی (۱۳۹۹) و مستاجران و خادم الحسینی (۱۴۰۳) همسو می‌باشد. در موارد مشابه نیز؛ باتو و همکاران (۲۰۲۵)، جلالی ونریمیسا (۱۳۹۶)، عنبری و علی‌پور (۱۳۹۶) و اورادی (۱۳۹۸) نشان دادند که بین دوره تصدی مدیر و تأخیر در گزارش حسابرسی ارتباط معناداری وجود دارد. باتو و همکاران (۲۰۲۵)، عنبری و علی‌پور (۱۳۹۶) و اورادی (۱۳۹۸) نشان دادند که بین تخصص مالی مدیر و تأخیر در گزارش حسابرسی ارتباط معناداری وجود دارد. لو (۲۰۲۵) نشان دادند که بین جنسیت مدیر و تأخیر در گزارش حسابرسی ارتباط معناداری وجود دارد. چالو (۲۰۲۱)، امین و همکاران (۲۰۲۵) و چاوید تیکمه داش و همکاران (۱۴۰۰) نشان دادند که بین دوگانگی نقش مدیر و تأخیر در گزارش حسابرسی ارتباط معناداری وجود دارد.

در راستای تحلیل نتیجه فوق می‌توان گفت مدیران توانمندتر می‌توانند از شایستگی خود برای کاهش ریسک‌های مرتبط با مشتری بهتر استفاده کنند و در نتیجه تلاش حسابرسی را بیشتر از مدیران کم‌توان کاهش دهند. از آنجایی که تأخیر گزارش حسابرسی با افزایش تلاش حسابرسی افزایش می‌یابد، توانایی مدیریتی بالاتر احتمالاً با تأخیر گزارش کوتاه‌تر مرتبط است. همچنین مدیران توانمندتر، تخصص لازم را دارند که می‌تواند به آنها در درک بهتر زمینه صنعت و استراتژی‌ها، محصولات، بازارها و روال‌های شرکت کمک کند مدیران توانمند می‌توانند سبد منابع یک شرکت را انتخاب و پیکربندی کرده و آنها را برای بهره‌برداری از فرصت‌های بازار به کار گیرند. آنها می‌توانند اطلاعات را در قالب تخمین‌های آینده‌نگر معقول‌تر و قابل اعتمادتری ترکیب کنند، که شامل ارزش منصفانه، نرخ استهلاک، تخمین بدهی‌های وصول‌نشده و سایر تخمین‌های تعهدی می‌شود. بنابراین، حسابرسان می‌توانند از کمک مدیران توانمندتر استفاده کنند و زمان کمتری را صرف جمع‌آوری اطلاعات و فرآیند تأیید خود کنند. در این راستا، توانایی مدیریتی بالاتر با افزایش کارایی حسابرس در تکمیل کارهای لازم، منجر به تأخیر کمتر در ارائه گزارش حسابرسی می‌شود. علاوه بر این، مدیران توانمند می‌توانند صورت‌های مالی پایان سال را به سرعت تهیه و نهایی کنند، که مستقیماً به فرآیند حسابرسی و گزارشگری مالی به موقع کمک می‌کند.

[Downloaded from www.iem-science.ir on 2026-11-08]

۱۰. پیشنهادهای کاربردی

با توجه به تأیید فرضیه پژوهش و ارتباط معکوس بین توانایی مدیریتی و تأخیر در گزارش حسابرسی پیشنهادهای ذیل ارائه می‌گردد:

این یافته‌ها در مجموع اهمیت داشتن تیم‌های مدیریتی توانمند را در بین شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران، نشان می‌دهد. علاوه بر این، یافته‌های پژوهش پیامدهای مهمی برای ناظران، تنظیم‌کنندگان و سایر ذینفعان در بازار سرمایه دارد. اول، برای حسابرسان، داشتن گروهی از مدیرانِ توانمند که بتوانند به طور مؤثر به آنان در کاهش تلاش حسابرسی و تأخیر در گزارش کمک کنند، بسیار مهم است. دوم، از آنجایی که به موقع بودن و قابلیت اطمینان دو جنبه حیاتی گزارش‌های مالی مرتبط و مفید هستند، حسابرسان با کیفیت پایین، که با منابع ناکافی و دارایی‌های شهرت کمتری در معرض خطر هستند، باید بی‌طرفی و کار باکیفیت خود را تضمین کنند، در حالی که به شرکت‌های مشتری برای افزایش به موقع بودن گزارش‌دهی وابسته هستند. این نشان می‌دهد که تنظیم‌کنندگان هنگام ارزیابی عملکرد و بی‌طرفی این حسابرسان، این دو عامل را با هم ترکیب می‌کنند.

منابع

۱. تقی پور، محمد، آهی تبار، پیمان، عبدی، جلال، ارزنلو، اسماعیل (۱۳۹۷).بررسی رابطه چرخه تبدیل وجه نقد و ارزش افزوده اقتصادی در شرکتهای پذیرفته شده در بازار بورس اوراق بهادار تهران(اهرم مالی شرکت ها). ششمین کنفرانس ملی اقتصاد در شرایط تحریم. مازندران. بابلسر.

۲. خدامی‌پور، احمد و حسینی‌نیا، سمیه، (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین تخصص حسابرس و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی با محافظه‌کاری حسابداری، پژوهش حسابداری، شماره۲۲، ۷۳-۹۵.

۳. خوزین، علی؛ ناروئی، مریم و تقی‌زاده، رضا، (۱۴۰۳). تأثیر مشغله موسسات حسابرسی بر تأخیر در گزارش حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دومین همایش ملی رویکردهای نوین در حسابداری، حسابرسی و مالی، ایران.

٤. دادجوئی، عالمه و میرزائی، مژگان، (۱۴۰۱). بررسی رابطه بین بیش اطمینانی مدیران و تأخیر گزارش حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه چشم انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۵، شماره ۶۹، ۸۷-۹۹.

۵. شاه نظری، اسماعیل و مزروعی، مهدی، (۱۴۰۳). تأثیر ویژگی‌های شرکت و حسابرس بر تأخیر در گزارش حسابرسی، هفتمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، حسابداری، اقتصاد و بانکداری، ایران.

٦. شمس‌الدینی، کاظم و شهاب‌الدینی پاریزی، فاطمه، (۱۴۰۰). بررسی رابطه بین کیفیت حسابرسی با به موقع بودن گزارش حسابرسی با در نظرگرفتن نقش تعدیلگری نزدیکی جغرافیایی بین حسابرس و صاحبکار، فصلنامه مطالعات مدیریت و حسابداری، دوره ۷، شماره ۲، ۶۱-۴۷.

۷. عبرتی، محمدرضا؛ بحری ثالث، جمال؛ جبارزاده کنگرلوئی، سعید و آشتاب، علی، (۱۴۰۲). ارائه الگویی از اثر معیارهای گزارش حسابرسی و ویژگی های شرکتی بر تأخیر در گزارش حسابرسی با توجه به معادلات ساختاری، فصلنامه دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، دوره ۱۲، شماره۲، ۱۵۵-۱۸۰.

۸. قدردان، احسان و معصومی، فریبرز، (۱۴۰۰). بررسی تأثیر توانایی مدیریت و کیفیت حسابرسی بر به موقع بودن گزارش حسابرسی با در نظر گرفتن نقش تعدیل کننده بحران مالی، چهارمین همایش ملی توسعه علوم فناوری‌های نوین در مدیریت، حسابداری و کامپیوتر، ایران.

۹. مستاجران، عبدالرسول و خادم الحسینی، امیرمحمد، (۱۴۰۳). توانایی مدیریت و تأخیر در گزارش حسابرسی با تعدیل گری کیفیت حسابرسی، فصلنامه رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، سال۸، شماره۹۵، ۱۹۴۴-۱۹۶۱.

[Downloaded from www.iem-science.ir on 2026-11-08]

۱۰. نادری، زاهد و امید سمیعی، (۱۴۰۲). بررسی تاثیر حاکمیت شرکتی بر تاخیر گزارش حسابرس، نشریه کنکاش مدیریت و حسابداری، ۳(۲)، ۲۰۹-۱۹۱.

۱۱. ولی‌زاده لاریجانی، اعظم؛ رحمانی، علی و شعبانی اصل، سمانه، (۱۴۰۰). کیفیت واحد حسابرسی داخلی، کیفیت گزارشگری مالی و تأخیر در زمان صدور گزارش حسابرس مستقل، مجله پژوهش‌های کاربردی در گزارشگری مالی، دوره ۱۰، شماره۲.

۱۲. Abdillah, M.R., Mardijuwono, A.W. and Habiburrochman, H. (2019). The effect of company characteristics and auditor characteristics to audit report lag, Asian Journal of Accounting Research, Vol. 4 (1), 129-144.

۱۳. Amin, M.A., Abdelmaged, E.M., Ibrahim, A.E. and Abdelfattah, T. (2025). CEO characteristics and audit report lag: evidence from Egypt. International Journal of Accounting & Information Management, Vol. ۳۳ (۱), ۳۲-٦٧. https://doi.org/۱۰,۱۱۰۸/IJAIM-۰۳-۲۰۲٤-۰۰۹٦

۱٤. Bahrawe, S. (2024). The impact of audit quality on timeliness of financial reporting: evidence from GCC market, Journal of Islamic Accounting and Business Research, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. https://doi.org/10.1108/JIABR-05-2024-0166

۱٥. DeFond, M. and Zhang, J. (2014). A review of archival auditing research, Journal of Accounting and Economics, Vol. 58 (2-3) 275-326, doi: 10.1016/j.jacceco.2014.09.002.

۱٦. Demerjian. P, Lev. B, Lewis. M, and Mc Vay. S,. (2012). Managerial Ability and Earnings Quality. The Accounting Review. American Accounting Association. Vol. 88 (2),: 463-498.

۱۷. Duh, R. R., Knechel, W. R., & Lin, C. C. (2020). The effects of audit firms' knowledge sharing on audit quality and efficiency. Auditing: A Journal of Practice & Theory, 39 (2), 51–79.

۱۸. Glover, S. M., Hansen, J. C., & Seidel, T. A. (2022). How has the change in the way auditors determine the audit report date changed the meaning of the audit report date? Implications for academic research. Auditing: A Journal of Practice & Theory, 41 (1), 143–173.

۱۹. Li. Y, Liu. S, and Zhou. Y,. (2025). Managerial ability, audit quality, and audit report lag. Advances in Accounting, Vol. 68,: 1-14.

۲۰. Luh, P.K. (2025). Gendered leadership and reporting timeliness: examining the effect of female leadership and the role of board gender diversity. Journal of Applied Accounting Research, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. https://doi.org/10.1108/JAAR-03-2024-0096

۲۱. Sharma, D. S., Tanyi, P. N., & Litt, B. A. (2017). Costs of mandatory periodic audit partner rotation: Evidence from audit fees and audit timeliness. Auditing: A Journal of Practice & Theory, 36(1), 129–149.

[Downloaded from www.iem-science.ir on 2026-11-08]